

Fenning Mankell

VIATGE A LA FI DEL MÓN

HENNING MANKELL

VIATGE A LA FI
DEL MÓN

Traducció de Francesc Miralles

Fanbooks

© 2007, Henning Mankell

Títol original suec: *Resan till världens äncle*

Publicat per primer cop per Rabén & Sjörögen Bokförlag, Suècia, 1998.

Publicat per acord amb Pan Agency.

© de la traducció de l'alemany, Francesc Miralles, 2007

© d'aquesta edició: 2022, Edicions 62, S. A., Fanbooks

Av. Diagonal, 662-664, 08034 Barcelona

www.fanbooks.cat

fanbooks@grup62.com

La primera edició d'aquesta novel·la va ser publicada per Columna Edicions, S. A. el 2006

Primera edició en aquest segell: novembre del 2022

ISBN: 978-84-19150-21-9

Dipòsit legal: B. 18.871-2022

El paper utilitzat per a la impressió d'aquest llibre té la qualificació de paper ecològic i procedeix de boscos gestionats de manera sostenible.

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47). Tots els drets reservats.

1

En Joel estava en plena pujada amb la bicicleta quan li va saltar la cadena davant de la rectoria. Es va endur una sorpresa tan gran que va perdre l'equilibri, no va poder controlar el vehicle i va anar a parar a l'arbust de la casa del tractant de cavalls. Va aterrar de cap en un riber. Es va fer una esgarrapada a la galta i un blau al genoll esquerre. Havia obert un gran forat a l'arbust. Com que el tractant de cavalls podia ser força esquerp, en Joel es va afanyar a arrossegar la bicicleta fins que va poder recolzar-la contra el reixat de la rectoria.

Era una tarda a mig maig. Encara hi havia restes de neu al costat de les parets dels edificis i a les cunetes. Encara no havia arribat la calor primaveral, però cada tarda, després de les classes, en Joel es passejava pel poble amb bicicleta. Se sentia amoïnat i inquiet. Què passaria després, quan s'acabés l'escola?

Al cap d'uns dies d'haver tingut el somni del rierol i de l'aigua que bullia ho va preguntar a en Samuel. S'havia preparat amb molta cura. Normalment només menjaven patates saltades amb costella els diumenges. Però com que no hi havia cap altre plat al món que agradés més a en Samuel, en Joel el va preparar malgrat que era dimarts. Sabia que el millor moment per plantejar a en Samuel una

pregunta important era en acabat de menjar, quan apartava el plat a un costat.

Havia arribat el moment. En Samuel va deixar la forquilla sobre la taula, es va eixugar la boca i va apartar el plat.

—Hem de decidir-nos —va dir en Joel.

Malgrat que gairebé li havia canviat del tot el to de la veu, de vegades passava que se li disparava i li sortia un xiulet o un gall. Parlava a poc a poc perquè la veu li sortís ben greu.

A en Samuel li solia venir son després de menjar. Ara parpellejava i observava en Joel.

—Què és el que hem de decidir? —va preguntar.

En Samuel semblava que estava de bon humor, va pensar en Joel. I no sempre era així. De vegades en Samuel podia estar esquerp i en Joel sabia que aleshores era inútil intentar parlar amb ell d'alguna cosa important.

—Què farem quan s'acabi l'escola?

En Samuel va somriure.

—Com aniran les notes?

A en Joel no li agradava que en Samuel respongués amb una pregunta. Aquell error el feien molts adults.

Però s'havia preparat. Per a en Samuel les notes eren sempre importants.

—Seran més altes que les de la tardor —va contestar en Joel—. En geografia soc un dels tres millors de la classe.

En Samuel va assentir amb el cap.

—Quan ens traslladem? —va preguntar en Joel.

Probablement li havia fet aquella pregunta unes mil vegades. Cada any, gairebé cada dia. La mateixa pregunta: «Quan ens traslladem?».

En Samuel va fixar la mirada en l'hule blau de la taula de la cuina.

En Joel va pensar que era millor continuar.

—Tu no ets llenyataire —va dir—. Tu ets mariner. Quan jo acabi l'escola ja no caldrà que ens quedem aquí. Podem enrolar-nos en el mateix vaixell. Ja tinc quinze anys. Així doncs, jo també puc ser mariner.

En Joel va esperar la resposta.

Però en Samuel va continuar amb la mirada clavada a l'hule. Després es va aixecar sense dir ni un mot i va preparar cafè. En Joel va comprendre que no obtindria cap resposta.

De sobte es va sentir empipat.

Ell s'havia esforçat i havia preparat sopar de diumenge tot i que era dimarts. I, malgrat això, en Samuel era incapaç de donar-li una resposta raonable.

Va pensar que havia de queixar-se i dir les coses clares. Que era en Samuel, qui havia de contestar.

En Joel no pensava pas fer la mateixa pregunta mil vegades més.

Però no es va queixar. Es va limitar a desaparar la taula, llençar les restes de menjar a la galleda de les escombraries i deixar els plats a la pica.

—Surto una estona —va dir.

—No tens deures? —va preguntar en Samuel sense deixar de mirar la cafetera, en què ja començava a bullir el cafè.

—Ja els he fet —va respondre en Joel—. A més, aviat s'acabaran els deures.

En Joel es va esperar. Però era inútil. En Samuel no va dir res més.

En Joel va agafar la jaqueta i va desaparèixer escales avall.

Aquesta vegada tampoc no havia obtingut cap resposta.

En Joel encara pensava en el mateix l'endemà, mentre arreglava la cadena de la bicicleta. Si no hauria de tornar-ho a preguntar a en Samuel. Però tenia la sensació que en Samuel també hi donava voltes. En Joel no sabia dir per què. Però la sensació continuava. I era intensa.

Al mateix temps allò l'amoïnava. De vegades, quan en Samuel estava moix i capficat, podia caure en una de les seves males èpoques. Aleshores desapareixia i tornava a casa a mitjanit borratxo. És clar que feia molt de temps des de la darrera vegada que havia passat una cosa així. En Joel sabia que aviat tornaria a passar. I això era una cosa que sempre el tenia amb l'ai al cor. El fet d'haver de sortir a buscar en Samuel per després haver-lo d'arrossegar fins a casa perquè ell estava tan borratxo que era incapaç de caminar.

En Joel va mirar de netejar l'oli de la cadena de la bicicleta amb un tros de paper de diari que passava tot volant.

Només espero que això no passi el dia de final de curs, va pensar. Que en Samuel arribi a l'església sobri.

Aquest dia sí que no.

Es va girar i va mirar cap al campanar de l'església. El rellotge assenyalava que ja era hora de tornar a casa i de posar les patates a bullir. Es va enfilat a la bicicleta i va començar a pedalar. Al camp de graveta que hi havia darrere de la benzina, els nois havien començat a fer grups. Alguns eren companys seus de classe. En Joel va pedalar amb més força. Sempre havia hagut de preparar el dinar, sempre

havia estat la seva pròpia mare. I de vegades fins i tot ho havia estat per a en Samuel.

Quan deixés l'escola, deixaria també de cuinar. Si en Samuel volia trobar-se el dinar fet quan tornés a casa, hauria de començar a cuinar-se'l ell mateix.

En Joel va obrir la porta de la reixa d'una puntada de peu i va deixar que la bicicleta rodés fins a la paret de la casa. Després va pujar les escales corrents i va obrir d'un cop la porta de la cuina.

Va tenir un bon esglai.

En Samuel estava assegut en una cadira al costat de la taula de la cuina. En Joel es va amoïnar immediatament. En Samuel no hauria de ser a casa tan d'hora. Quan alguna vegada ho feia era perquè estava malalt o perquè havia començat a beure. Però no semblava begut. No tenia els ulls vermells ni els cabells de punta. Tampoc no tenia aspecte d'estar malalt.

Estava assegut mentre mirava en Joel i semblava sorprès.

—Què passa? —va preguntar en Joel—. Per què ets a casa tan d'hora?

En Samuel va assenyalar una carta que hi havia a sobre de l'hule.

—De qui és?

—Treu-te la jaqueta, seu i t'ho explico.

En Joel es va afanyar a treure's les botes de goma i va penjar la jaqueta al braç de la cadira. Després va seure. Se sentia molt tens. Què hi podia haver tan important en una carta perquè en Samuel tornés de la seva feina al bosc més aviat del que era habitual?

Va notar que en Samuel estava molt alterat. Li tremolava el llavi inferior.

—Ha arribat una carta de l'Elinor —va dir—. Fa deu anys que no en sabia res.

En Joel va esperar la continuació, que mai no va arribar.

—Qui és? —va preguntar quan el silenci ja feia massa que durava.

—L'Elinor tenia una cafeteria a Göteborg —va dir en Samuel—. A l'època que jo estava a la mar.

En Joel va sospirar sense que se sentís. Uns quants anys abans, en Samuel havia conegut la Sara, que treballava a la cerveseria del poble. De vegades en Samuel es quedava a dormir a casa seva. Però després tot es va acabar. La Sara l'havia deixat i en Samuel havia començat a beure. Pel que semblava, ara havia arribat una carta d'una persona que treballava en un cafè. També s'havia quedat a dormir alguns cops a casa seva? Però per què això era tan important?

De vegades en Samuel pot ser ben estrany, va pensar en Joel. Estrany com la resta dels adults. Pensen cap enreure quan haurien de pensar cap endavant. Arriba una carta d'algú de qui no saps res des de fa deu anys, i el llavi inferior li comença a tremolar. Però quan jo pregunto si ens n'anirem aviat d'aquest forat per fer-nos a la mar, ni tan sols aconseguixo una resposta.

En Joel va mirar en Samuel i va pensar que potser hauria de fer alguna pregunta. Demostrar una mica d'interès.

—I què vol? —va preguntar.

—Diu que sap on viu la Jenny.

En Joel va trigar uns instants a comprendre el que acabava de dir en Samuel.

Després va ser com si s'hagués produït un terratrè-

mol. Tot va trontollar dins seu, com si el terra i la casa s'estiguessin esfondrant.

Algú que es deia Elinor havia escrit una carta sobre la mare, la Jenny. Aquella que una vegada va desaparèixer i de qui mai més no es va saber res.

En Samuel s'havia posat les ulleres de llegir.

—Ho diu aquí —va dir—. Que la Jenny viu a Estocolm. En un carrer que es diu Östgöta. A Söder, la part sud. I que treballa de dependenta en un supermercat en un lloc que s'anomena Medborgarplatsen.

En Joel mirava fixament en Samuel.

—No hi diu res més?

En Samuel es va tornar a treure les ulleres.

—Diu que s'ha tornat a casar.

—Però si està casada amb tu.

—Mai no ens vam arribar a casar. Així que tampoc no calia que ens divorciéssim.

En Joel es va sentir confós. Que en Samuel i la Jenny mai no es van casar?

Ara hi sentia interès. Volia saber tot el que deia la carta. Va allargar la mà. Però en Samuel va posar la seva mà feixuga sobre el paper blanc.

—La carta és per a mi —va dir.

—La Jenny és la meua mare —va contestar en Joel.

—Qui l'escriu és l'Elinor. L'Elinor és una amiga de la Jenny. Per això l'ha escrit.

En Joel va mirar de pensar.

—Com pot dir que s'ha tornat a casar si mai no havia estat casada amb tu?

En Samuel va assentir amb el cap a poc a poc.

—És una bona pregunta —va respondre—. Però segur que només és una manera de parlar.

—No hi diu res més?

—Que a l'Elinor li fa mal l'esquena.

—Diu alguna cosa més sobre la mare? M'importa una merda l'Elinor.

En Joel es va espantar. En Samuel l'observava sorprès. Va sentir com la por es començava a apoderar d'ell. Potser en Samuel s'enfadaria. Algunes vegades en Samuel s'enfurismava. Tot i que ell parlava malament, no li agradava que en Joel ho fes.

—L'Elinor és bona —va dir en Samuel—. Ha treballat de valent durant tota la seva llarga vida. És dur servir. Pensa en la Sara i el que li passava a les cames.

—No volia pas dir això —va balbucejar en Joel—. Però hi diu alguna cosa més de la mare?

—No res.

—Amb qui s'ha casat?

—No ho diu.

Amb això es va acabar la conversa. En Samuel es va posar les ulleres i va tornar a llegir la carta. En Joel podia veure als seus llavis com formulava a poc a poc paraula rere paraula. Mentrestant ell mirava de comprendre el que havia passat.

Per primera vegada algú havia estat capaç de dir on vivia la mare, la Jenny. Abans, quan en Joel ho preguntava, en Samuel es limitava a moure una mica el cap i a contestar que no ho sabia.

De sobte tot era diferent. La mare tenia una adreça i una feina. I, lamentablement, un nou marit.

En Joel va començar a rentar les patates. En Samuel havia començat a llegir la carta una vegada més.

—Per què no la llegeixes en veu alta? —va demanar en Joel.

—La carta és per a mi —va replicar en Samuel.

Van sopar en silenci. Patates bullides i botifarrons. De la melmelada de nabius, per acompanyar, ja no en quedava gens, al rebost.

A en Joel se li havien cremat els botifarrons.

Després del sopar en Samuel se'n va anar a la seva habitació. Va encendre la ràdio i es va estirar al llit. Com que havia tancat la porta, en Joel va haver de mirar pel forat del pany. Aleshores va veure que en Samuel estava tombat mentre mirava l'única fotografia que tenia de la Jenny.

En Joel va anar a la seva habitació i també es va estirar al llit. Les persones adultes que tenien coses serioses per pensar solien estirar-se al llit. Com que ara ell gairebé era adult, havia de començar a adoptar el mateix costum. Però era massa inquiet. Es va posar altra vegada dret d'un salt i va anar fins a la finestra. A fora encara era de dia. Va mirar d'imaginar la casa on vivia la mare. Després va recordar que de fet tenia un plànol d'Estocolm. L'havia trobat en una paperera a l'estació de tren feia uns quants anys. La qüestió era saber on l'havia deixat. Va començar a buscar. Al final el va trobar al fons de l'armari. Se'l va endur fins a la cuina i el va estendre sobre la taula. La porta de l'habitació d'en Samuel continuava tancada. En Joel podia sentir la música de la ràdio. Es va ajupir i va tornar a mirar pel forat del pany. En Samuel encara tenia la fotografia de la Jenny a la mà. Però ara estava tombat amb la mirada clavada al sostre. En Joel es va inclinar sobre la taula de la cuina i va provar de recordar el que havia dit en Samuel. La Jenny vivia en un carrer d'Estocolm

que es deia Östgöta. A més treballava en una botiga de queviures a Medborgarplatsen.

En Joel va començar a buscar aquell lloc amb el dit al plànol. Primer va trobar Medborgarplatsen. El cor li va començar a bategar més ràpid dins el pit. Era com si la seva mare fos més real ara que havia trobat el lloc on treballava. Va continuar buscant.

Just quan va posar el dit sobre el carrer Östgöta es va obrir la porta i en Samuel va entrar a la cuina. En Joel es va espantar, com si l'haguessin enxampat fent alguna malifeta. Potser en Samuel no volia que ell busqués l'adreça de la Jenny. Però només es va acostar fins que va ser a tocar d'ell.

—No sabia que tinguessis un plànol d'Estocolm —va dir sorprès.

—El vaig trobar en una paperera —va respondre en Joel—. He pensat que podria comprovar si l'Elinor deia la veritat.

—No acostumava a mentir —va dir en Samuel—. Almenys no gaire sovint.

En Joel va assenyalar Medborgarplatsen. I després Östgöta. En Samuel va anar al seu dormitori a buscar les ulleres. Després va examinar atentament el plànol i va assentir amb el cap.

—Doncs no ha de caminar pas gaire —va dir—. Des d'on viu al carrer Östgöta fins a la feina a Medborgarplatsen.

De sobte en Joel va saber que hi havia alguna cosa que havia de dir. No podia evitar-ho.

—No podríem anar a veure-la? —va dir—. Ara que sabem on viu.

En Samuel va seure a la taula. Després va aixecar la mirada cap a en Joel.

—Vols dir?

—Potser s'alegrarà de veure'ns —va dir en Joel—. Després de tots aquests anys. Potser voldrà saber quin aspecte té el seu fill. A l'edat de quinze anys i amb bones notes. Almenys en geografia.

En Samuel semblava que dubtava.

—Almenys hi podríem anar i observar-la —va dir en Joel—. Per la finestra d'aquesta botiga on treballa. A mi no em reconeixerà. I tu pots posar-te unes ulleres fosques.

En Samuel va deixar anar una rialla. Va arribar de manera inesperada. Sempre arribava de manera inesperada. En Samuel no solia riure gairebé mai. Solia somriure. Però riure? En Joel amb prou feines podia recordar la darrera vegada que ho havia fet.

—Crec que tens raó —va dir en Samuel—. Quan acabis el curs hi anirem.

En Joel es va preguntar si era cert el que sentia. En Samuel va descobrir la seva incredulitat a l'instant.

—Quan acabis el curs —va repetir—. Avisaré a la feina immediatament. Demanaré un parell de dies lliures.

—Potser hauríem d'escriure i avisar abans que hi anem —va dir en Joel.

En Samuel s'ho va rumiar abans de contestar. Després va fer que no amb el cap.

—Ella no ens va avisar quan se'n va anar. Així que nosaltres tampoc no li direm que anirem a visitar-la.

En Joel tenia una altra pregunta.

—És probable que ella no ens reconegui —va explicar—. Però la pregunta és: tu la reconeixeràs? Potser té un aspecte completament diferent.

—Jo la reconeixeré —va dir en Samuel, decidit—. Per molt que hagi canviat.

Aquella nit, quan en Samuel es va haver ficat al llit, en Joel es va aixecar. No s'havia despullat. Va agafar les sabates i la jaqueta i va sortir de puntetes. Sabia quins eren els graons que ginyolaven.

Encara hi havia llum a fora quan va arribar al jardí. Va treure la bicicleta per la porta de la reixa. Després va començar a pedalar amb totes les seves forces. Va anar cap al pont. Quan per fi es va aturar estava suat i li faltava l'aire.

Havia arribat fins a la casa de la Gertrud. La Gertrud Sense Nas, que vivia a la seva estranya casa amb un jardí feréstec, al sud del rierol. En Joel sentia que necessitava explicar-li el que havia passat. La Gertrud era la seva amiga. Un cop li havia parlat de la seva mare, que havia desaparegut quan ell era molt petit. Una vegada la Gertrud va patir una operació fallida. Llavors es va quedar sense nas. No tenia gaires amics. En Joel era un dels pocs que li feia costat.

La dona va sortir a l'escalinata quan ell va recolzar la bicicleta contra la reixa desmanegada. L'havia vist per la finestra de la cuina.

—Vens tan poques vegades... —va dir ella.

—Tinc molta feina a l'escola —va contestar en Joel—. Molts deures.

Però allò no era cert. I tant ella com ell ho sabien. En Joel opinava que de vegades podia resultar difícil anar a visitar una persona sense nas. I la Gertrud sabia que era exactament així, va pensar ell.

Però de tant en tant en Joel no podia resistir-se d'anar-hi. De vegades només hi havia la Gertrud, per parlar.

Com ara. En què una mare anomenada Jenny tornava de sobte a aparèixer, després d'haver estat desapareguda

tant de temps que ell ni tan sols recordava com era tenir-la a prop.

En Joel va seguir la Gertrud fins a la cuina, on tot estava de cap per avall i res no s'assemblava a una cuina normal. Però la Gertrud era així. Moblava les coses com volia, cosia la seva pròpia roba i no li importava el que la gent pensés o digués.

En Joel mai no sortiria al carrer acompanyat d'ella. Però així, ben tard, de nits, a la seva cuina, sí que la podia veure. A més, li servia per assajar per al futur. Havia llegit que era així. Que els adults de vegades es trobaven amb dones d'amagat.

—Anirem a Estocolm —va dir—. En Samuel i jo. Per visitar-la. Però m'agradaria saber com reaccionarà.

La Gertrud va pensar mentre s'introduïa un mocador nou al forat on abans hi havia hagut el nas.

—Segur que se n'alegra —va dir després—. És impossible que no ho faci.

Però més tard, quan en Joel tornava cap a casa amb la bicicleta, va pensar que la Gertrud no semblava gaire convençuda.

Va descobrir que una angoixa petita i nova havia començat a rosegar-li l'estómac.

I si la mare no volia veure'ls ni a ell ni a en Samuel? I si s'enfadava en assabentar-se que l'Elinor havia escrit una carta en què explicava on treballava i vivia?

Quan en Joel va arribar a casa, la cuina era a les fosques. La porta de l'habitació d'en Samuel estava tancada. Però ell no roncava. Segur que continuava despert mentre pensava en la carta.

En Joel es va ficar al llit. Però li costava dormir. Ja podia veure en Samuel i a ell mateix passejant per un carrer d'Estocolm.

En Samuel continuava sense roncar.

Tots dos estem estirats desperts, va pensar en Joel. Cadascun al seu llit.

Però pensem en el mateix.

En una dona i una mare que ha retornat de sobte.